

KRESŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠESTNÁST STRANÁCH.

Predplatná cena:
Na celý rok — — — — 4.— koruny.
Na pol roka — — — — 2.— „
Na štvrt roka — — — — 1.— „
Jednotlivé číslo 8 hal.

Zodpovedný redaktor:
Dr. ALEXANDER ERNSZT,
páp. komorník.
Za vydanie zodpovedný
JÁN MOLNÁR, prälát

Redakcia a vydavateľstvo:
Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám
sem sa majú posilať predplatky, taktiež dopisy do novin
ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify.
Rukopisy sa nazpáť nedávajú.

Proklamovanie kráľovstva poľského.

Deň 5. novembra roku 1916. stal sa v dejinách Poľska a Európy dňom historickej významnosti. V nedeľu 5. novembra, ako sme to minule v krátkosti sdelili, vojenský hlavný gubernátor lublinskej gubernie v Lubline z poverenia jeho veličenstva nášho kráľa Franca Jozefa I. a vojenský hlavný gubernátor varšavskej hlavnej gubernie vo Varšave z poverenia nemeckého cisára Vilhelma II. v proklamácii upovedomili obyvateľstvo našimi a nemeckými čatami zpod ruského panstva oslobodených hlavných gubernií, že z ich územia dvaja panovníci spoločným dohodnutím utvoria samostatný a na základe dedičnosti monarchický poľský štát s ústavnou štátnou ústrojnou. Proklamácia, ktorú hlavný gubernátor lublinský Kuk upravil k obyvateľstvu gubernie a ktorá je totožná s obsahom proklamácie, ktorú tiež v tom istom čase gubernátor varšavskej gubernie Beseler upravil k tamojšiemu obyvateľstvu, znie nasledovne:

K obyvateľstvu hlavnej gubernie lublinskej!

Jeho veličenstvo cisár rakúsky a apoštolský kráľ uhorský, ako aj jeho veličenstvo cisár nemecký s pevnou dôverou v konečné víťazstvo svojich zbraní a vedení tou túžbou, aby svojimi víťaznými armádami zpod ruského panstva s veľkými obeťami vytrhnuté poľské územia viedli k blaženejšej budúcnosti, dohodli sa na tom, že z týchto území utvoria samostatný štát s dedičnou monarchiou a s ústavnou štátnou ústrojnou. Punktovné ustálenie hraníc kráľovstva poľského predbežne zostane zavislé. Nové kráľovstvo v pripojenosti ku dvom spojeným mocnostiam najde tie garancie, ktoré ku slobodnému rozvíntiu svojich síl potrebuje.

Slávne tradície poľských čiat dávnych časov a pamiatka v terajšej veľkej vojne bojujúcich víťazných poľských spolubojovníkov nech žije ďalej vo vlastnej

armáde Poliakov. Zorganizovanie, vycvičenie a vedenie tejto armády ustálime spoločným dohodnutím. Spojení panovníci majú tú dôveryplnú nádej, že túžbu kráľovstva poľského po vývine štátneho a národného života, berúc do ohľadu všeobecné politické pomery Európy a bezpečnosť ich krajín a národov, teraz už možno splniť.

Veľké západné susedné štáty kráľovstva poľského ale s radosťou budú vidieť na svojich hraniciach oživotvorenje a rozkvanenie jedného slobodného, blaženého a svojmu národnému životu tešiaceho sa štátu.

Na najvyšší rozkaz cisára rakúskeho a apoštolského kráľa uhorského

hlavný gubernátor *Kuk*.

Vyhlásenie kráľovstva vo Varšave.

Varšava, 6. novembra. Vyhlásenie poľského kráľovstva stalo sa za veľkej slávnosti. Hlavný gubernátor Beseler v nedeľu o 12. hodine v prítomnosti náčelníkov vrchností, varšavského arcibiskupa a zastupiteľov rakúskej a uhorskej vlády prečítal v nemeckej reči proklamáciu, ktorú potom gróf Hulten-Czapski tlumočil po poľsky. Nato rektor university Burdzinszki vyslovil vďaku a hlavný gubernátor Beseler povedal reč, v ktorej hovoril, že spojenie panovníci za zúrenia svetovej vojny vyniesli veľkodušné uzavretie, že uskutočnia dávnu túžbu poľského ľudu po samostatnom štáte. Teraz je teda reč o vybudovaní budúceho poľského štátu. Hlavný gubernátor prosil prítomných, aby si s dôverou stali ku spencom, ktorí sa tiež s dôverou blížia ku Poliakom, aby šťastne prebojovali vojnu a spoločnou prácou položili pevné základy poľského kráľovstva. Slovo vznešených spojených panovníkov zabezpečuje budúcnosť Poliakov. Poľský štát sa utvoril a úfame, že sa onedlho utvorí aj poľská armáda, ktorá si zo slobodnej vôle stane do radov pod jeho zástavy, hotová k obrane štátnej samostatnosti Poľska.

Hudobný sbor potom zahral za doby ruského panstva takzvanú starú poľskú hymnu «Boh zachránil Poľsko». Hymnu shromaždené zástupy ľudu s jasajúcou radosťou spievaly.

Holdujúce telegrammy nášmu kráľovi a nemeckému cisárovi.

Varšava, 7. septembra. Zo včerajšieho mimoriadne valne navštvieneného shromaždenia prívržencov štátnosti Poľska jeho veličenstvu kráľovi Francovi Jozefovi poslali nasledovný telegramm:

Velkodušný panovník! V deň radosti poľského národa, v ktorý vyhlásili, že vďaka víťaznému napredovaniu spojeneckých armád a v smysle dohodnutia sa dvoch ústredných mocností, poľský národ späť dostane svoje právo ku územiu, ktoré je od Ruska oslobodené, v tento veľký deň vyslovujeme vášmu Veličenstvu našu vďaku. Naša vďaka je tým väčšia, lebo teraz vyhlásený významuplný skutok historicky a psychologicky čo najužšie súvisí so sympatiou, ktorú vaše Veličenstvo ráčilo preukazovať s tými národnými ústupkami, ktoré Halič dostala a ktorým sa za polstoročie mohla tešiť vtedy, keď toto pod ruským panstvom nachodiace sa územie stihala bezprávnosť a prenasledovanie, konečne odobrením vášho Veličenstva v Haliči mohlo sa utvoriť jadro našej armády, naše legie. Presvedčení sme, že pomer poľského štátu ku dvojitej, pod berlu vášho Veličenstva patriacej monarchii na základe spoločných záujmov a nemýleného priateľstva sa zosilní, čo bude večitým prameňom rozpomienky na panovanie vášho Veličenstva a nášho oslobodenia.

Súčasne i nemeckému cisárovi Vilhelmovi poslali holdujúci telegramm.

Otázka poľského trónu.

Viedeňský «Reichspost» o otázke poľského trónu zo zasväteného miesta píše nasledovné: Vo veľkom a pevne stojacom rámci poľskej štátnosti ešte jednotlivé dôležité otázky čakajú na riešenie, ako je aj otázka trónu. V niektorých časopisoch nemeckej ríše kolujúce mená zakladajú sa na sebaovoľnom predpokladaní. Jedinou rozhodujúcou skutočnosťou je, že dvaja panovníci dali slovo poľskému ľudu ku štátnej samostatnosti a ku stvoreniu slobodného Poľska. Od tohto viac jedon ľud ani v najprehnanejších snoch nemôže žiadať. Podrobnosti ústavy, otázka panovníckeho domu, spôsob pripojenia sa k centrálnym mocnostiam, sriadenie politických a vojenských pomerov — toto sú tie podrobnosti, ktoré ešte treba vybaviť.

Autonomia Haliče.

Jeho veličenstvo súčasne s proklamovaním kráľovstva poľského na rakúskeho ministrapredsedu Körbera upravil najvyšší prípis, dľa ktorého Halič dostane autonomiu.

Jeho veličenstvo v prípise hovorí, že v smysle jeho dohodnutia sa s nemeckým cisárom z poľských území, ktoré naše hrdinské armády vyrvaly zpod ruskeho panstva, utvorí sa samostatný štát. Z tejto príležitosti jeho veličenstvo s pohnutým srdcom rozpomína sa na po-

četné dôkazy oddanosti a vernosti, ktoré počas jeho panovania so strany provincie Haliče zkusil, taktiež na veľké a ťažké obete, ktoré táto krajina v terajšej vojne vystavená najprudším nepriateľským útokom v záujme víťazného obránenia východných hraníc ríše priniesla a ktoré jej zabezpečujú trvajúce nároky ohľadom jeho najvrednejšej otcovskej starosti. Jeho veličenstvo teda v tom okamihu, keď sa nový štát utvára, aj provincii Haliče udeľuje právo, aby svoje krajinské záležitosti samostatne mohla vybavovať, aby týmto zabezpečil obyvateľstvu Haliče možnosť národného a hospodárskeho vývinu. Jeho veličenstvo poveruje ministrapredsedu Körbera, aby mu poťahom na toto poslal predostretia.

Demonštrácia v Lembergú.

Z príležitosti proklamovania kráľovstva poľského v Lembergú v nedeľu, 5. novembra večer bola oduševnená demonštrácia. Z mnoho tisíc ľudí pozostávajúci zástup s hudbou pochodil mesto. Zástup pred veliteľstvom mesta a pred palotou zemského snemu oduševnene oslavoval armádu. Pri soche Miczkiewicza povedali oduševnené reči. Mesto bolo ozdobené zástavami.

Z príležitosti proklamácie poľského kráľovstva poďakovacie služby Božie v Budapešti.

Jeho eminencia kardinál, knieža-primas Uhorska, arcibiskup ostrihomský dr. Ján Csernoch z príležitosti proklamácie poľského kráľovstva v nedeľu, 12. novembra, o 10. hodine predpoludním v budapeštianskej basilike sv. Štefana, za veľkého sprievodu duchovenstva, slúžil poďakovaciu slávnostnú svätú omšu, na ktorej prítomní boli početní členovia aristokracie, vojenski a svetskí hodnostári a robotníctvo poľského jazyka, zdržujúce sa v hlavnom meste. Príležitostné kázne povedali: dr. Jozef Bandurski, vysvätený biskup Ivovský, po poľsky a prälát-kanonik, krajinský vyslanec dr. Alexander Giesswein. Poďakovaciu pobožnosť sriadily: Najvyšší poľský národný výbor a krajinské Družstvo Katolíkov Uhorska.

Udalosti svetovej vojny.

Vojna proti Rumunom. Uhorské, rakúske a nemecké čaty, po očistení hraníc Sedmohradska, víťazne napredujú ku Bukareštu, hlavnému mestu Rumunska.

V Dobrudži nemecké, bulharské a turecké čaty pod veliteľstvom Mackensena od Konštanci zarovnak napredujú ku Bukareštu.

Vojna proti Rusom. Pri Škrobove nemecké čaty útokom dobyly viac ruských obranných ciar a zajaly vyše 3400 Rusov. — Dľa posledného vykazu kyjevského ústredného evidenčného úradu Rusi od 1. juna t. r. v padnutých, zmiznutých a ranených utratili 1,797.522 ľudí, medzi ktorými je 85.981 dôstojníkov. Ztrata v letuňoch vzrastla na 49. Medzi posledne padnutými dôstojníkmi sú 3 generáli, 6 plukovníkov ako veliteľov brigády, 8 plukovníkov a podplukovníkov ako veliteľov

pluku. Najťažšie ztraty opäť utrpel sibírsky vojenský sbor a kaukazská jazda. Ruské čaty na všetkých frontoch trpia na veľký nedostatok munície.

Vojna proti Talianom. Taliani po krátkej prestávke znovu útočia proti našim posiciam na Karste. Hrdinské čaty uhorské a rakúske víťazne odbijajú všetky útoky Talianov. Bojište pred našimi posiciami každodenne posiate je nepočítanými mrtvolami Talianov.

Vojna Nemcov proti Francúzom a Angličanom. Armády dediča bavorského trónu Rupprechta: Pri pomeroch prajných ku výskumom na viac miestach frontu bola vzájomne živá palba. Na území Sommy nepriateľ urobil nezdarené čiastočné útoky pri Eaucourt l'Abbée, Gueudecourte, Les Boeusi a Pressoine. Väčšie francúzske sily tiahly napred na oboch stranách Saily; odrazili sme ich, zúčastky v boji z blízka. — Letúni vo svojej veľmi živej vo dne vyvinutej činnosti aj v mesačnej noci pokračovali. V početných povetných bojoch zostrelili sme dovedna 17 lietadiel, najviac z nich na oboch brehoch Sommy. Naše lietacie roje zopakovali svoje účinné útoky na nádražia, na čaty a osady streliva, zvlášte na území medzi Péronne a Amiensom.

Vojna Turecka proti Rusom, Francúzom a Angličanom. Turecké čaty v Persku pri Asserbeličane zbily Rusov.

Albánsky a macedonský front. Pozdĺž Vojuše miestami panuje len mierna delostrelba. Pred Monastírom bulharské čaty zbily oddiel tamojšej francúzskej a anglickej armády a takmer docela zničily pozostatky srbskej armády.

Voľba predsedu Spojených Štátov Severnej Ameriky.

Ústava severo-americkéj Unie z roku 1787. ustanovuje, že voľbu elektorov, ktorí vyvolia predsedu, každý štvrtý rok 7. novembra treba zadržať. Tento deň bol minulý utorok. Predsedu a podpredsedu Spoj. Štátov volia tak zvaní elektori, zo všetkých štátov Unie pochodiaci voličia, ktorých týmto cieľom tiež cestou voľby delegujú občania jednotlivých štátov. Medzi voličmi nesmie byť ani senátor, ani vyslanec, ani žiadon, kto od štátu dostáva plat. Voličia doma, vo svojom štáte hlasujú na predsedu a podpredsedu. Výsledok hlasovania zapečatia a pošlú predsedovi senátu, ktorý spočítajú došlé hlasy, konečný výsledok publikuje v prítomnosti všetkých senátorov a vyslancov. Toto publikovanie pri posledných dvoch voľbách stalo sa vo februári. Nový predseda 4. marca roku 1917. zaujme svoj úrad. Dľa ustanovenia ústavy predsedom môže byť len americký štátny občan, ktorému už minulo 35 rokov. Úradný titul predsedu je nasledovný: «Predseda Spojených Štátov».

O predsednícku hodnosť Spojených Štátov uchádzali sa dvaja kandidáti: dosavadný predseda Wilson, kandidát demokratickej strany a Hughes, kandidát republikánskej strany.

O výsledku voľby prišli nasledovné telegramy: **Amsterdam**, 8. novembra. (Reuterova kancelária.) V štáte New-York kandidát republikánskej strany Hughes dostal väčšinu. Z ohľadu voľby predsedu New-York je najdôležitejším štátom.

Amsterdam, 8. novembra. Elektorov Hughesovej strany nielen v štáte New-York, lež v najviac štátoch zvolili za predsedu.

Amsterdam, 9. novembra. Reuterova kancelária oznamuje z New-Yorku: Kým včerajšie zprávy tak rozhodne oznamovali zvolenie väčšiny Hughesa, že to aj sám Wilson uznal, z ďalekého západu a z iných štátov došlé volebné zprávy polozenie predstavujú dosť neistým. Obe strany si privlastňujú víťazstvo.

Londýn, 9. novembra Reuterova kancelária oznamuje: Dľa zprávy new yorského časopisu národný predseda demokratickej strany predsedom všetkých štátnych a okresných demokratických strán poslal nasledovný telegram: «Wilson znova zvolený».

Hroby karpátskych hrdinov.

Z Košíc oznamujú: Nemecké vojenské veliteľstvo ešte v lete pod vedením jedného nadporučika vyslalo do Košíc niekoľko vojenských robotných oddielov, aby vyhľadali hroby v karpátskych bojoch padlých hrdinov a posbierajúce ich mrtvoly, pochovaly ich v osobitných cintorínoch. Tieto nemecké robotné oddiely z väčšej čiastky už dokončili svoju prácu. Mužstvo oddielov vybrali z takých čiat, ktoré za oného času účasť braly v karpátskych bojoch a tak poznajú miesta bitiek. Dľa nariadenia nehľadia na to, či prišli na hrob priateľa alebo nepriateľa; hrdinskou smrťou zomrelí Rusi dostanú práve také čestné pohrabné miesto a pomník, ako uhorskí, rakúski alebo nemeckí hrdinovia. Pri vyvolení miest cintorínov ohľad braly na to, aby byly v blízkosti dobre zhotovených ciest. Doteraz preskúmaly územie šárišskej a zemplínskej stolice. Zariadily dvanásť cintorínov a pripravila ich ešte viac, lež v tejto práci pokračovať budú len na jar. Pri vyhľadávaní hrobov prišli aj takým hrdinom na stopu, ktorých doteraz považovali za zmiznutých a o osude ktorých sa istého nevedelo. V cintorínoch odpočívajúci vojaci dostanú spoločný pomník, na ktorom označené budú mená padlých. Hrdinov triedia dľa národov; Rusi dostanú taký náhrobný pomník, aký im predpisuje ich viera.

Odsúdení dráči.

Vyslanci kresťanskej ľudovej strany, ako sme už minule dokázali, vo válečných zasadnutiach krajinského zákonodárstva ostro vystúpili proti zneužívaniu páchaným s potravnými článkami. Následkom tohoto vystúpenia vrchnosti prísne začaly stíhať dráčov a vyžieračov obecnstva a po prevedenom policajnom pokračovaní, v hlavnom meste zas odsúdení sú nasledovní:

Obchodník s kožami Herman Fischer (Szerecsen-

utca 4.) preto, lebo podošvy chcel predať len tak, ak aj inú kožu kúpiť uňho, na 500, obchodníčka Maxova Adlerova rod. Jolana Milder (Fő-utca 16.) pre zdražovanie paradíciok na 100, agent Max Büchler (Nitra) a obchodníci Šimon Szabó a Alexander Klein (Maramarosziget) pre vydržiavanie pokútneho trhu každého na 100, kofa Francova Habelová rod. Karolina Boda (Ráday-u. 11—13.) pre zdražovanie hydiny na 50, udenár Alexander Filack (Váci-út 100.) pre zdražovanie slaniny na 100, obchodníčka s koreninami Maxova Rechnitzeroová rod. Netta Steiner (Irányi-u. 17.) pre zdražovanie slaniny na 50, agent Karol Szenté (Péterffy Sándor-u. 33.) pre vydržiavanie pokútneho trhu na 50, predavačka mlieka Alexandrova Strasserova rod. Róza Grünwald (Vörösmarti-u. 48.) pre nevyslúženie mlieka na 70, roľník Ján Sopper (Vecsés) pre zdražovanie zeleru a pre urazenie službu konajúceho policajta na 45, kofa Jozefova Szeidnerova rod. Elena Trapp (Cserhát-u. 17—19.) pre skupovanie potravín a pre pohoršujúce držanie sa na 70, mäsiarka Jozefova Winternitzova rod. Terezia Wertheimer (Üllői-ut 83.) pre zdražovanie mäsa na 80, udenárka Fraciška Hollexa (Széna-tér 7.) pre zdražovanie masla na 75, mäsiarka Pongrácova Csonkova rod. Maria Milfner (Lövöház-utca 16.) pre zdražovanie hovädzích vnútorností na 75, udenárka Jozefova Waslavského rod. A. Gašpar (Vörösvári-u. 138.) pre zdražovanie masti na 50 kor. a na tri dni zavretia, direktor ústrednej mliečiarne Ludvik Gerley pre zdražovanie mlieka na 300 korún peňažnej pokuty. Priekupec s mliekom Franc Gündert (Budafok, Kelenföld, Szilágyi-u. 12.) pre zdražovanie mlieka na 200 kor., vdova Franca Rédlího rod. Maria Nyul (Kápolnásnyék) pre zdražovanie mlieka a tvarohu na 75, moravsko ostravský fabrikant Heinrich Bronner pre pokútne bursovnictvo na 100, obchodníci Izidor Atlas (Rákóczi-út 51.) a Šimon Vasvári (Podmaniczky-u. 16.) pre vydržiavanie pokútneho trhu každého po 100, majiteľ výmeru kávy Martin Sellinger (Rökk Szilárdsu. 28.) pre zdražovanie mlieka na 50, pekársky majster Arnold Nasch (Bajnok utca 15.) pre počenie a predávanie nedovoleného pekárskeho pečiva na 300, priekupkyňa s mliekom Petrova Korodiho (Ráth György-utca 8.) pre nevyslúženie mlieka na 50, kofa Jánova Fiszová rod. Zuzanna Csáky (Lujza-u. 3.) pre nevyslúženie zeleniny a pohoršlivé sa držanie na verejnom mieste na 100 kor. peňaž. pokuty a na tri dni zavretia, obchodník s delikatessami Karol Benzai (Nyár-u. 27.) a jeho obchodvedúca Lujza Matuška pre zdražovanie udenárskych článkov prvý na 400, druhá na 45 korún, kramár a pekár Jakub Kohn (Hegedüs Sándor-u.) pre neoznámenie zásoby fazule na 120, majiteľ výmeru kávy Emanuel Baumgarten (Teleki-tér 21.) pre predávanie zakázaného pečiva na 50, kofa Michalova Engelová rod. Terezia Szalai (Fillér-u. 4.) pre zdražovanie hovädzích vnútorností na 50, obuvnícky majster J. Kelei (Óriás-u. 24.) preto, lebo za ušitie topánok pýtal nepomerne veľkú plácu, na 50, kramár Aladár Sternwurtz (Dagály-u. 7.) pre zdražovanie zemiakov na 50, obchod-

nik Herman Bien (Vilmos császár-ut 45.) pre zdražovanie salámy na 50 a predavačka mlieka Desiderova Schnellerova rod. Margita Schlesinger (Népszínház-u. 22.) pre nevyslúženie mlieka na 40 korún.

Max Kohn, obchodník v obci Ács, oznámil Viktora Milcha, majiteľa parnej pily v Komárne, že mu namiesto otrúb lifroval piliny. Jozef Tóth, žandársky strážmajster v Ácsi, zhabal zásielku. Milch prišiel ku strážmajstrovi a povedal, že vráti peniaze, ktoré dostal od Kohna. Keď mu strážmajster odpovedal, že nemá práva prijať peniaze, Milch strážmajstrovi dával 20-korunovú banknotu s tým, že sa mu zide na cigary. Tóth neprijal banknotu, načo ju Milch položil na stôl a odišiel. Strážmajster oznámil Milcha pre podplácanie a komárňanská súdna stolica odsúdila ho na 260 korún peňažnej pokuty. Kráľovská kúria trest obžalovaného zmenila na jeden rok do väzenia a na 300 korún peňažnej pokuty (Pokračovanie nasleduje.)

List z bojišta.

Spišsko-richvaldský rychtár Šebastian Nedoroščík, ktorý teraz pri uh. kráľ. 39. honvédskom táborskom mažiarovom pluku slúži, v svojej 17. oktobra datovanej karotke zo sedmohradského rumunského bojišta píše svojmu duchovnému: Duchovný otče, srdečne ich pozdravujem a píšem im, že som, chvála Pánu Bohu, zdravý do toho času. Ich karotku písanú 9. oktobra dostal som 16. oktobra. Veľmi som sa jej potešil. Dostal som ju večer na zmrkaní a čítal som ju pri ohni, ako pri vatre, v tábore, lebo teraz najviac v poli táborujeme. V sobotu týždeň minul, jak my uhorské čaty divého Rumuna naháňame, ktorý povstal proti nám, uteká jak divý pred nami. Tiahneme medzi veľkými vrehami a lesami, sú ony ešte väčšie jak v Pieninách. I to im píšem, že som sa sišiel so švagrom Mikolajčíkom a shovárali sme sa s veľkou radosťou za pár minút, neďaleko jeden od druhého táborujeme. Aj s Ondrejom Kocur som sa sišiel, lebo je pri tej kolone, čo aj švagor. Pozdravujeme ich srdečne všetci traja i našich občanov Richvalďčanov.

O umelom liahnutí hydiny.

Čo je umelé liahnutie?

Vieme, že teplota tela kvočky (38—39 C°) je to, čo zabezpečí vyliahnutie sa kureniec z vaječ. Sliepka, kým sedí na vajciach, každý deň side s hniezda, medzi čím vajcia trochu zachladnú, prevetrujú sa; zkušenosť ukazuje, že povetrie okolo vaječ je trochu vlhké. Jestli teda vieme zhotoviť taký prístroj, v ktorom možno vyvinúť teplotu 38—39 stupňov dľa Celsiusa a pri tom je možné prevetruvať vajcia a udržiavať ich vo vlhkom vzduchu, tak stroj na liahnutie máme hotový.

Stroj na liahnutie je jedna drevená skriňa, ktorá je rozdelená na dve čiastky a v ktorej petrolejovým lampášom alebo vriacou vodou vyvinujeme teplotu.

Takéto stroje na liahnutie sú rozmanité. Pri každom však pozorujeme na tri veci. Stroj je vtedy dobrý, keď lacno možno v ňom vyvinúť potrebnú teplotu, ľahko možno v ňom prevetriať vajcia a keď ľahko možno v ňom vyvinúť potrebnú vlhkosť.

V každom stroji treba vajcia obracať, chladit alebo prevetriať, treba sa starať o to aby, povetrie okolo vajec bolo plné parami a vajcia občas treba dôkladne prezerať pri lampe.

Prv, než by sme vajcia dali do stroja, stroj najprv dostatočne vykúrime. Stroj možno vykúriť za 5—6 hodín. Len vtedy dáme doňho vyberané, umyté a usušené vajcia, jednu polovicu ktorých označíme povedzme krížikami a druhú polovicu kruhami.

Stroj za dva dni neotvoríme. Na tretí deň vajcia obrátíme okolo ich dlhej osy. Toto sa opakuje vždy rano a večer o 7. hodine. Jestli pri rannom obrátení krížikom označená strana vajca ostane na vrchu, tak večer túto stranu obrátíme nadol. Obracanie vajec má sa diať vždy čistou rukou. Mimo tohoto rano zmeňme aj polozenie vajec. Jestli sú v stroji vajcia v 10 radoch, tak najkrajnejší rad vyberme, na jeho miesto uložíme druhý rad atď. Stroj totižto neni všade rovnako teplý, preto je potrebné toto zamieňanie radov.

Keď vajcia prvý raz obrátíme, vtedy ich aj prvý raz chladíme a prevetříme, ale pozorujeme na to, aby vajcia neschladly rýchle. Preto je potrebné, aby teplota v stroji aj vtedy činila 15 stupňov dľa Celsiusa. Za chladného počasia a v prvom týždni vajcia chladíme len za kratší čas, v teplej izbe, ale v druhom a treťom týždni už môžeme chladit dlhšie. Plod kurčata (húsata atď.) počas chladenia vajec dostane potrebné povetrie a preto v miestnosti nech je vzduch čistý. Vajcia treba chladit raz denne a síce rano, keď ich obracujeme.

Starajme sa o vlhkosť povetria.

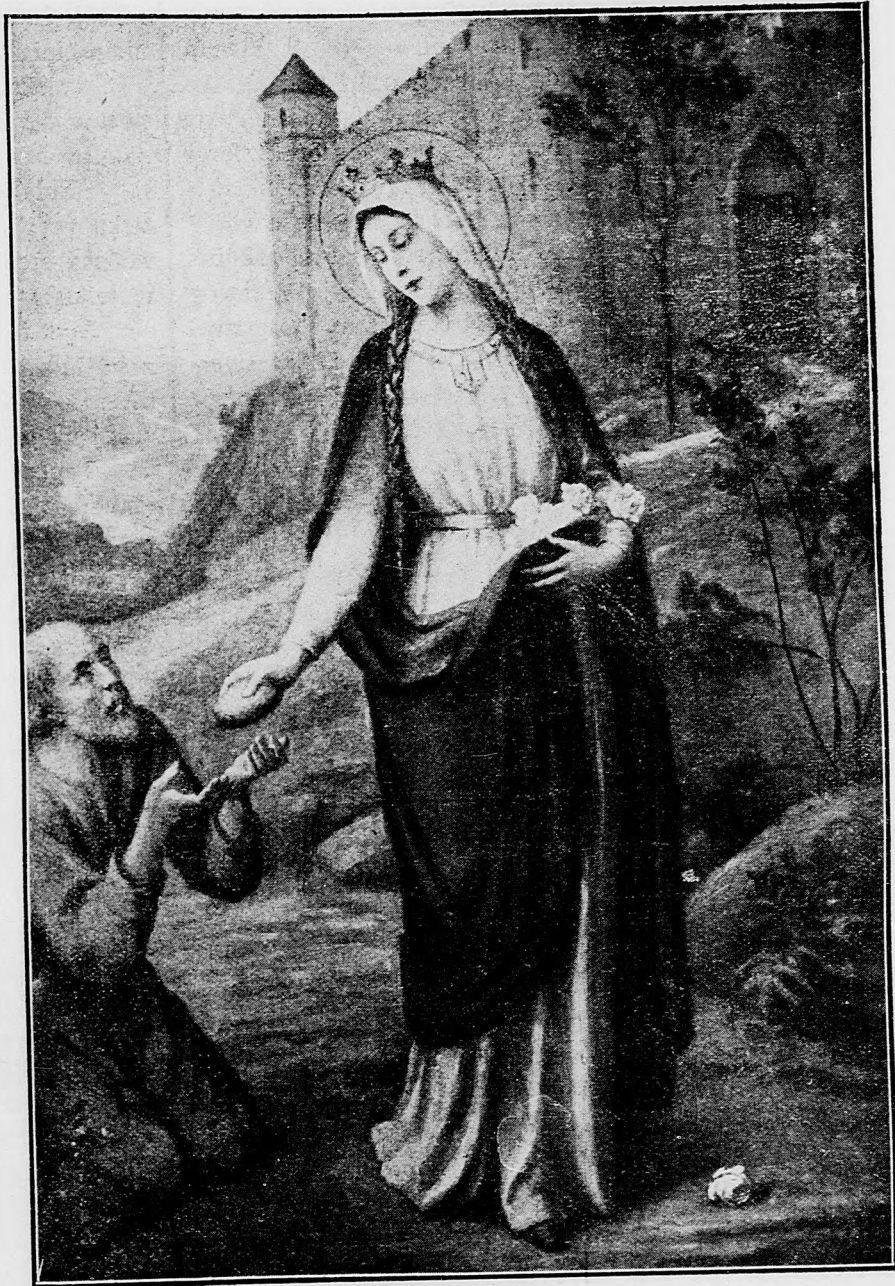
Týmto cieľom kus flanelu vystríme na drevený rám, flanel namočíme rano a vložíme ho pod táčnu, na ktorej ležia vajcia. Cieľ tohoto vloženia je ten, aby prirodzený obsah vody vo vajci neklesol. V druhom týždni aj vajcia každý druhý deň, v treťom a štvrtom týždni vždy večer trochu pokropme vodou.

Na siedmy deň vajcia aj tu tak treba prezerať pri lampe, ako vajcia zpod kvočky.

Pri slepačích vajciach na dvadsiaty deň, pri všetkých inakších vajciach na 26 ty deň s vajcami presta-

neme robiť všetko, čo sme posiaľ robili s nimi, len ich obzeráme pri lampe a pozorujeme, aby v stroji teplota činila 39 stupňov dľa Celsiusa. Keď sa kurence vyliahnú, treba ich nechať v stroji dotiaľ, kým celkom uschnú.

Starajte sa o chudobné rodiny bojujúcich!

Svätá Alžbeta, oroduj za nás!

CHYRNÍK.

Z biskupstva spišského. Jeho excellencia, osvietený pán biskup dr. Alexander Párvy v svojom 21-om obežnom liste vyzýva svojich kňazov, aby cieľom sporenia so svietiacimi látkami v kostoloch len tolko sviec upotrebovali, koľko je nevyhnutne potrebné k osvetleniu oltárov: pri tichej sv. omši len dve a pri spievanej len štyri sviečky smú horeť. Aj k tomu vyzýva kňazov, aby odbavili smutočnú sv. omšu za dušné spasenie na

bojišti padlých vojakov a aby na nich pamätali aj vo svojich každodenných modlitbách. — Podhradská fara doteraz nebola pridelená k dekanátskemu okresu. Osvietený pán biskup teraz túto faru pripojil k vlašskému dekanátskemu okresu a premenil pomenovanie vlašského okresu na podhradský. K podhradskému dekanátskemu okresu prislúchajú teda nasledujúce fary: 1. Velbachy, 2. Vyšné Repaše, 3. Vyšný Slavkov, 4. Chrast, 5. Kluknava, 6. Poljanovce, 7. Hrušov, 8. Biacovce, 9. Vlachy, 10. Brutovce, 11. Podhrad, 12. Slatvin, 13. Žegra. Dekanom podhradského okresu je vlašský farár dr. Pavel Dolyák a školdozorcom ľudových škôl žegranský farár Franc Hanzély. — Zázrivský kaplán Ignác Panyák preložený je do Markušoviec.

Z grécko-katolíckeho biskupstva prešovského. Diecézanský biskup na základe patronátskej praesenty Eleka Vizslóczkyho, duchovného v Görögfalu, vymenoval do Viravy a Augustína Keménya, duchovného v Gyertyánpataku, do obce Baskó.

Osv. pán biskup rožňavský dr. Ludvik Balás v svojom 16. obežnom liste napomína ku sporeniu pri upotrebovaní svietiacich látiek a nariaďuje školskú sbierku pre válečné hroby opatrujúci fond.

Mučednícka smrť farára. V sedmohradskej obci Nagysink rumunskí vojaci zastrelili katolíckeho farára, a sice otvorene a výlučne len preto, lebo na otázku rumunského dôstojníka odpovedal, že je Maďar. Meno jeho je Mikuláš Csiky.

Zvečnenie pamiatky hrdinskou smrťou zomrelých klerikov. Medzi klerikmi Uhorska nastal pohyb, aby v domácej kaplnke každého semenišťa krajiny utvorili omšovú základinu za dušné spasenie na bojišti padlých bývalých uhorských klerikov. Na ten cieľ zavedie sa sbierka medzi kňazmi.

Marianská kongregácia ružomerskej dievčenskej mládeže pre sedmohradských utečenkov obetovala 161 korún a žiačky štvrtej triedy ružomerskej dievčenskej polgárky 10 korún.

Na čo sa obracajú katolícke kňazské majetky? Vesprímsky kardinál-biskup, barón Karol Hornig krajinskému spolku katolíckych spisovateľov a novinárov daroval 1000 korún. Nebohý Štefan Flach, bývalý farár obce Bácsszentiván, spolku katolíckej tlače poručil 100 korún.

Švajciarska katolícka ľudová jednota. V predošlom roku počet miestnych organizácií zo 486 porástol na 492 a počet údov z 52.797 zdvihol sa na 53 260.

Katolíci Nemecka. Počet katolíkov nemeckej ríše obnáša 24,215.32 a počet nekatolíkov asi 40,724 000.

Narukovanie zvonov. Zo spiš. Ondrišľa (Merény) 23. októbra vzali jeden evanjelický a dva katolícke zvony na válečné ciele. Pred odstránením zvonov z veží odbavili dojemné odoberajúce služby Božie a potom sa, akoby na rozlúčku, ešte raz ozvaly zvony. Keď už boli na vozoch, ozdobili ich kvetami a vencami. Zvony odviezli v noci pri zvuku pozostalých zvonov, čo veľmi dojímavé účinkovalo na veriaciach.

Náboženská štatistika poslucháčov budapešťanskej university. V druhom polroku predošlého školského roku počet poslucháčov činil 4920. Z tých bolo rímsko-katolíkov 1988, židov 1851, gr.-katolíkov 119, gr.-východných 123, kalvínov 521, luteránov 301, unitárov 11, mohamedán 1, bez náboženstva 5. Na lekárskej fakulte bolo katolíkov 523 a židov 1112. Na právnickej fakulte bolo katolíkov 968 a židov 512. Kým židia činia 4 a pol procenta celého obyvateľstva Uhorska, tvoria na universite 37 a pol procenta všetkých poslucháčov. Táto štatistika predstavuje nám veľmi smutný obraz budúcej uhorskej inteligencie.

Školské chýry zo Spiša. V Orzovjanoch za učiteľku vyvolili Helenu Mudry. Novovesská rim.-katolícka školská stolica Jolántu Árvay upotrebuje za námestnú učiteľku v svojej ľudovej škole.

List táboorského duchovného 67. pešieho pluku z bojišťa. Štefan Szóllósy, terajší táboorský duchovný 67. peš. pluku, v svojej 23. okt. datovanej karotke píše z bojišťa spišsko-richvaldskému duchovnému. Ich richvaldský farník Ján Žemjanek zomrel a pochovaný je vo vojenskom cintoríne pri Majdane. Georg Kovalčík, obyvateľ slovenskovesský, je tiež tam pochovaný. O Jánovi Kovalčíkovi (obyvateľ richvaldský) ale neviem, ho ho niet medzi neznámymi, pretože u viacerých mužov nebolo možno najst žiadneho písma. Vendelin Stanek (kadét-ašpirant z Nižných Lapšov) pravdepodobne dostal sa do ruského zajatia.

Železné dvojhalierniky. Finančný minister vydal nariadenie v záležitosti razenia a privedenia do obchodu železných 2-haliernikov. Priemer žel. 2-haliernika bude 17 millimetrov a z jedného kilogramu železa vystane ich 360. Na jednej strane v krajinách uhorskej svätej koruny razených dvojhaliernikov bude uhorská sv. koruna, okolo nej nápis «Magyar királyi váltópénz» a rok razenia. Na druhej strane peniazá bude dubovými ratolestami obkolesené označenie hodnoty «2 fillér» a známka kremnickej mincovne «K. B.» Na jednej strane v Austrii razených dvojhaliernikov bude malý címer štátu a na druhej strane vavrínovými ratoliestkami obkolesené označenie hodnoty peniazá «2» a pod týmto rok razenia. Z nových drobných peňazí predbežne dajú razit 8 millionov v hodnote 160.000 korún, ku čomu budú potrebovať 222 22 metrických centov železa. Ponevác je teraz jeden metrický cent jemného železa vo veľkom obchode hoden 56 korún, teda ku novým 8 millionom dvojhaliernikov potrebné surové železo bude stát 12.454 korún.

Základina za najdeného syna. Budapešťanskemu veľkoobchodníkovi Danielovi Frommerovi pred tromi mesiacmi oznámili z bojišťa, že mu padol syn. V tieto dni dostal ale karotku z Ruska, v ktorej mu syn píše, že sa do ruského zajatia dostal a že je zdravý. Otec od radosti, že sa mu syn ozval, na dôstojnícku nemocnicu Červeného Kríža složil základinu 2000 korún.

Pre kubašských pohorelcov poslal bulharský kráľ 5000 korún.

Vyznačení vojaci, rodáci z Levoče. Za hrdinské chovanie sa pred nepriateľom, dostali striebornú medailu hrdinskosti: Ján Gajdos, Ondrej Labancz, Štefan Luchs, Michal Pollák, Albert Spengel a Michal Venglarcsik; bronzovú medailu hrdinskosti ale dostali: Štefan Bendzsala, Alexander Freimann, J. Gallovitz, Ján Jurcsik, Franc Krizsják a Ondrej Venglarcsik.

Vojenské vyznačenia. Grófovi Marcellovi Stomovi, nadporučíkovi košického 9. honv. peš. pluku a Ernestovi Kovácsovi, nadporučíkovi 67. pešieho pluku, na uznanie hrdinského chovania sa pred nepriateľom, znovu na vedomie bolo dané najvyššie kráľ. uznanie. Levočský rodák Ladislav Ujfalussy, majór 62. pešieho pluku, nedávno bol vyznačený s dôstojníckym záslužným križom a teraz dostal so šablami ozdobený bavorský rád Leopolda. Levočský rodák Oskár Kolba, kapitán žandársky, za výtečné služby, konané pred nepriateľom, dostal medailu «Signum Laudis».

Vyznačenie honvédov koš. 9. pluku. Na uznanie hrdinského chovania sa pred nepriateľom striebornú medailu hrdinskosti prvej triedy dostali: rezervný strážmajster Gustav Flachbert, kaprál Matej Cszimár a landšturmistu Ondrej Papp. Striebornú medailu hrdinskosti druhej triedy dostali: landšturmistický zástavník Eduard Münnich, kadétašpiranti Béla Farkas a Pavel Naményi, jednor. dobr. fireri Franc Nagy a Ludvik Fábíán, firer Ján Bodnár, kapráli Ján Kmety a Jozef Vadovszky, frajter Ján Gajdos, honvédi Jozef Hegedüs a Štefan Gédra. Bronzovú medailu hrdinskosti dostali: rezervný kadét Zoltán Gillány, fireri Imrich Kolenics a Štefan Bogoly, kaprál Ján Dudás, frajter Michal Kubányi, honvédi: Jozef Garszky Ján Sztraka, Jozef Hubert, Georg Migály, Jozef Karabinyos, Peter Szlupka. Ond. Marcin, Ladislav Bodó, Ludvik Dudás, Michal Dzubin, Ján Glut, Ondrej Krizs, Štefan Radecki, Ludvik Bodnár, Štefan Bene, Jozef Demjanovics, Ondrej Gerda, Štefan Gulyás, Karol Hegeüs, Jan Hriez Leskó, Bartolomej Kiss, Michal Lukács, Michal Mató, Michal Pacsuta, Ján Puczko, Bartolomej Soltész, Ján Senkocz, Fedor Sztankó, Karol Schrammel a landšturmistu Michal Bárán.

Príchod invalidov z Ruska. V minulé dni došlo do Budapešti 269 zamenených uhorských invalidných válečných zajatcov. Asi polovica je ťažko ranených. Internovaní boli v Sibírii.

Z ruského zajatia. Spišsko-novovesský ev. učiteľ Jakub Jakabfalvi s datumom 26. augusta písal, že sa 30. júna do ruského zajatia dostal a robí v železnej fabrike v obci Nizna Salda v gubernii Perm.

Žobráčka zanechala státisíce. V Arade zomrela v stol. nemocnici stará žobráčka, vdova Ignácová Weisz. Každý ju poznal v meste, kde deň po deň pochodila všetky krčmy a žobrala o pozostatky jedál. Po jej smrti vysvitlo, že má dom a okrem mnoho hotových peňazí aj štátne cenné papiere. Jej pozostalosť cenili na 170 tisíc korún. Pred smrťou chcela urobiť testament, keď sa ale dozvedela, že to stojí peniaze, radšej to tak nechala.

Do žalára odsúdený vojenský lekár. Z Košíc oznamujú: Košický honvédske vojenský súd vojenského lekára Henrika Töröka, ktorý v čas pokoja v Prešporke bol civilným lekárom, odsúdil na sedem rokov do ťažkého žalára a na ztratu rangu, bo po sedemdnovom pojednávaní dokázalo sa o ňom, že pri assentírke a na supravisite za peniaze a iné dary za nesúcich vyhlásil takých, ktorí boli súci k vojenskej službe.

Zamestnanci koš.-oderbergskej železnice v mesiaci septembri pre rodiny svojich narukovaných súdruhov sossbierali 2148 korún.

Ušli váleční zajatci. Zo spišských Kotterbachov ušli ruskí váleční zajatci: Ivan Mischin, Aliée Indjani, Michal Maspajenko, Vasil Kolsinkov, Ivan Balaschoff a srbský válečný zajatec Stanoje Šimonovič.

V kéžmarskom mestskom mliečnom obchode cenu jedného litra mlieka ustálili v 46 halieroch a cenu jedného kilograma masla v 10 korunách.

Pozdrav spišského vojaka z Turecka. Novovesský rodák, delostrelecký kaprál Rudolf Bellóny do Novej Vsi karotku poslal z Turecka, srdečne pozdravuje všetkých svojich známych.

Ubudol počet poslucháčov budapešťanskej university. Na tento školský rok dalo sa zapísať na budapešťanskú universitu 3497 poslucháčov, následkom vojny teda o 912 menej, ako predošlého roku. Veľmi mnoho ženských poslucháčov má filozofia a fakulta lekárska.

Spišsko-novovesskú katolícku dievčenskú polgárku navštevuje teraz 149 dievčat a s ňou spojený obchodný oddielový naukobeh 46. V novovesskej katolíckej ľudovej škole vyučujú 510 dietok. Štátna drevopriemyselná oddielová škola má 40 žiakov. V internáte košicko-oderbergskej železnice býva 164 chlapcov, medzi nimi dvaja sedmohradskí utečenci.

Nové bane vo Spiši. V Strážach pri Popráde utvoril sa má nový banický podnik, bo prišli tam na mangálsky kov, ktorý je nevyhnutne potrebný k železným a medeným sliatinám a takrečeno v Europe len v Rusku sa nachádza.

Smrť vo vlaku. Michalová Nitsch zo spišských Rokus, následkom porazenia na srdce, zomrela pred Poprádom vo vlaku.

Narukovanie spiš.-podhradských zvonov. Zvony spišsko-podhradských kostolov odobraly sa 13. októbra, nakoľko od 8. do 9. na veži r.-kat. farského kostola a od 10. do 11. na veži kostola Milosrdných zvonili. Potom odviezli zvony, aby ich prerobili na kanóny.

Smrteľné nešťastie. Železničný robotník Ján Bruzik na tricikli sa vrazil na koľajniciach z Batizoviec ku Štrbe. Vyše Šuňavy stretnul sa s rušňom, ktorý ho usmrtil.

Zase dovezli invalidov z ruského zajatia. V minulé dni do Budapešti dovezli 79 zamenených invalidných uhorských vojakov z ruského sibírskeho zajatia, medzi nimi bol i jeden 72-ročný Rumun z torontálskej stolice, ktorý sa svojim časom dobrovoľne prihlásil ku vojenskej službe.

Vojenské vyznačenie. Štefanovi Limbergerovi a Juliusovi Jecsovi, poručikom 67. peš. pluku, za hrđinské chovanie sa pred nepriateľom na vedomie bolo dané najvyššie uznanie.

Vyznačený garbiarsky tovaryš. Garbiarsky tovaryš Ernest Marschalkó, ktorý už 23 rokov neprestajne robí u poprádskeho garbiarskeho majstra Sam. Gallyho, za svoju vernosť od ministra obchodu dostal uznanlivý diplom a 100 korún odmeny.

Z Vysokých Tatier. 17. októbra v noci Vysoké Tatry tejto jaseňi už tretí raz obliekli sa do zimného rúcha, ktoré zaiste už nesložia. V tú noc, ako i v nasledujúce dni aj v celej Spišskej Magure padal sneh.

Pustošiaci orkán zúrili na dánskych západno-indických ostrovoch. Vichor usmrtil štvoro ľudí a spôsobil viac ako million dollárov škody.

Ildža Franc (Bártfa) 3 z., Jankuy Ján (Láda, Šariš) 7 z., Kahanovsky Ján (Bábafalva) 7 z., Kalafut Ján (Felsőlápos) 10 z., Kamensky Andrej (Hernádvölgy) 3 z., Kolbas Štefan (Szepesváralja) 7 z., Krompaski Peter (Orló) 8 z., Madzik Jozef (Szinyeujfalu) 7 z., Podlipa Matej (Zsebefalva) 7 z., Rasch Jozef (Szepesjakabfalva) 12 z., Šiška Andrej (Zsegnye) 7 z., Slivka Andrej (Védfalva) 7 z., Smolko Jozef (Siroka) 7 z., Vojtek Ján (Gergelylaka) 7 z., Vongre Martin (Liptószentmiklós) 9 z.

Bajna Martin (Bella) 71. pp. 9 †, Balážovič Gašpar (Vágpatta, st. nitrianska) 12. pp. 3. náhr. komp. †, Bednarik Cyprian (Szelincs, st. prešporská) 71. pp. 6, Bezak Štefan (Kinorány) rakúsky 27. lp. oddelenie so stroj. puš. č. II., Blahovac Lukáč (Ócsad) 17. pp. 11. (Pokračovanie nasleduje.)

Mrtví a ranení.

Zkráteniny: pp. = spoločný peší pluk; hp. = honvédsky peší pluk; jb. = jágerský bataillon; komp. = kompánia; náhr. komp. = náhradná kompánia; bat. = bataillon. Za menom stojace číslo označuje kompánia, v ktorej patričný slúži. Za menom stojaci † znamená, že dotyčný zomrel; písmena z. ale značí, že patričný je zajatý.

Všetci, pri ktorých niet žiadnej poznámky, sú ranení.

Hohlmann Štefan (Balassagyarmat) 29. pp., Hronček Imrich (Herencsvölgy) 29. pp., Hronček Ján (Herencsvölgy) 29. pp., Imre Ladislav (Litke) 29. pp.

Z 9. landšturm. pešieho pluku: Bačo Štefan (Sárosbogdány) 7 z., Dorčák Štefan (Eperjes) 3 z., Droppa Andrej (Jánosháza) 11 z., Fajd Andrej (Ragyóc, Spiš) 7 z., Fitura Peter (Rokitó) 7 z., Germuška Ján (Zsebefalva, Šariš) 7 z., Gmuca Andrej (Vojkfalva) 10 z.,

Armáde náručné hodinky

presne regulované a repassované nickské alebo oceleové K 12, 16, 20, 24. Strieborné náručné hodinky k natihnutiu K 30, 36, 40, 14 karat. Zlaté náručné hodinky k natihnutiu K 100, 120, 140. 3 rokov záruka na písme. Zasielanie s poštovou dobierkou. Žiadne risksó! Záměna dovolená alebo návrat peňazi.

Prvá dielňa hodin

Jána Konrad

cis a kráľ dvorný zásielca

Brüx číslo 1546. Cechy

Bezplatné zaslanie mojho hlavného cenníka na žiadosť každému.

Dobré nástroje k holeniu sa a ku strihaniu vlasov.

la britva zo striebrocele 2, 3, 4 kor. Bezpečného holenia nástroje s 1. nožom 2, 3, kor. Holenia nástroje «perfect» so 6 nožami 11.50 korún. Dvojitého rezu rezervnože tucet 3.50. la stroj ku strihaniu vlasov 7.50, 8.50 korún. Záměna dovolená alebo návrat peňazi. Zasielanie s poštovou dobierkou alebo pri voprednom doposlani peňazi skrze cis. a kráľ dvorného zásielca.

Jána Konrad

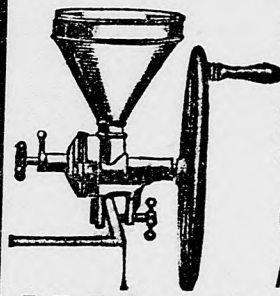
vývozný a zásielací dom

Brüx číslo 1547. (Cechy)

Hlavný cenník so 400 vyobrazeniami zdarma.

Amerikánsky

„Texas“ ručný mlynek

«Texas» ručný mlynek je najlepší a najlacnejší mlynek prítomnosti, mele každé zrno, kukuricu pšenicu, ovos, jačmeň, fazulu, žaluď atd. Na «Texas mlynku» zdarma prevezmem každú opravu a za každý dobre stojím.

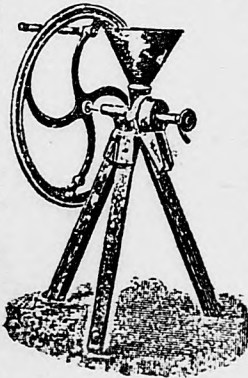
Cena 52 korún

ALOIS KIRALY následníka

Alexander Király

BUDAPEST, VI., Felsőerdősor-u. 6.

„TRIUMPH“ ručný mlynek,

najlepší a najlacnejší ručný mlynek je terajšej doby. Nevyhnutne potrebný je v každom hospodárstve pri krmení ošpaných a pri dohovávaní zvierat.

«Triumph» ručným mlynkom mlet možno každého druhu obilie na najhrubšie a ako múku najfajnejšie.

Tento mlynek vystrojený je vlastne na ručnú silu, ľahko ale aj na valec dá sa prestaviť. Dľa fajnosti šrotu cez hodinu somele 30—60 kg. Acpráve upotrebí ho možno aj ku mletiu krúpov, jeho váha o naša asi 50 kg. a rozposiela sa len po železnici.

Cena úplne vystrojeného mlyna v našom miestnom sklade v Ostihome 105 korún. Pri objednaní prosíme o poslanie 30 korún závdavku.

1 kus stroja na drhnutie kukurice 6.60 kor.

Predáva

Jozef Marosi a Syn

veľký obchodný dom železného tovaru Esztergom 15.